
Doktor Mieczysław Zawadzki (1853-1917), działacz opieki społecznej w Kielcach

---

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 3, 143-146

1989

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Stefan Możdżeń

DOKTOR MIECZYŚLAW ZAWADZKI (1853-1917)
DZIAŁACZ OPIEKI SPOŁECZNEJ W KIELCACH

Do nielicznego grona inteligencji kieleckiej w końcu XIX i na początku XX wieku, która nie zasklepiiała się w swej pracy zawodowej, należał dr Mieczysław Zawadzki¹, cieszący się ogólnym uznaniem i wdzięcznością mieszkańców Kielc. Urodził się w 1853 r. Po ukończeniu studiów medycznych w rosyjskim Uniwersytecie Warszawskim został powołany do wojska i zmuszony był do udziału w wojnie rosyjsko-tureckiej w 1877 r. Po powrocie z wojny został lekarzem powiatu węgrowskiego, skąd przeniósł się w 1884 r. do Kielc. Odtąd ten zdolny i bezinteresowny lekarz do końca swojego życia, przez 33 lata niósł pomoc najbardziej pokrzywdzonym przez los mieszkańcom Kielc, poświęcając swe wolne chwile i siły wielu obowiązkom społecznym. Zawód lekarski pojmował M. Zawadzki nie jako rzemiosło, ale posłannictwo niesienia ulgi cierpiącym. Zamieszczał artykuły fachowe w czasopiśmie „Medycyna”, popularyzując jednocześnie wiedzę lekarską poprzez liczne odczyty i pogadanki wygłaszane w stowarzyszeniach i szkołach. Jako lekarz przewodniczył sekcji sanitarnej i sekcji kąpielni ludowych w magistracie. Uczył higieny w Seminarium Duchownym i żeńskiej szkole handlowej. Poświęcił wiele energii walce z alkoholizmem w mieście.

Chętnie podejmował obowiązki społeczne wykraczające poza sferę jego zainteresowań zawodowych. Odznaczając się silnym charakterem i poczuciem realizmu, potrafił skutecznie przeprowadzać swe zamierzenia, dążąc nieustępliwie do celu. W ogarniętym apatią społeczeństwie polskim czasów powojennych swoją działalnością pobudzał innych do czynu i zabierał głos we wszystkich aktualnych sprawach społecznych. W 1904 r. założył w Kielcach Towarzystwo Higieniczne, którego został prezesem, aktywnie pracował w Towarzystwie Lekarskim. Po śmierci redaktora Stanisława Siennickiego objął w 1904 r. redakcję „Gazety Kieleckiej” którą prowadził przez kilka lat, zwracając wiele uwagi na spra-

wy szkolnictwa, dobroczynności, szpitalnictwa i higieny. Należał także do Polskiej Macierzy Szkolnej, był współzałożycielem powstałego w 1907 r. Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich, a w latach 1908-1913 pełnił funkcję prezesa kieleckiego oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego². W okresie jego prezesury powołano w Kielcach Muzeum Regionalne. Był wreszcie prezesem założonego w 1911 r. Związku Katolickiego Diecezjalnego, zaś w czasie wojny został członkiem Komitetu Obywatelskiego.

Oddzielną kartę jego życia stanowi rozległa działalność na niwie opieki społecznej nad dziećmi i osobami starszymi. Będąc członkiem Rady Gospodarczej Towarzystwa Dobroczynnego w Kielcach, został opiekunem nowo założonej w 1897 r. Sali Zajęć dla Chłopców w Przytułku św. Tomasza, gdzie początkowo przyjęto 30 chłopców, których nauczano różnych zajęć praktycznych - wykonywania koszyków, słomianek, torebek i in. wyrobów. Część starszych chłopców uczyła się stolarki, tokarki, krawiectwa, szewstwa, a od 1902 r. nauczano także rysunków. Poza tym prowadzona była nauka elementarna czytania, pisania po polsku i rosyjsku, rachunków i religii³. W 1913 r. korzystało z tej nauki 200 chłopców przychodzących z zewnątrz i 15 mieszkających w internacie. Wszyscy otrzymywali całodzienne wyżywienie. Celem tej działalności było nie tylko utrzymywanie najbiedniejszych, ale i przygotowanie ich do samodzielnego życia.

W okresie rewolucji 1905 r., kiedy zaistniały w Królestwie Polskim większe możliwości tworzenia i rozwoju polskich instytucji kulturalnych i oświatowych, Towarzystwo Dobroczynności w Kielcach rozszerzyło swą dotychczasową działalność i zorganizowało bezpłatne Kursy dla Dorosłych Analfabetów Mężczyzn (1905r.) w Przytułku św. Tomasza. Liczba uczestników przekroczyła w 1906 r. 200 osób, chociaż zapotrzebowanie społeczne było znacznie większe. Po stłumieniu rewolucji i zlikwidowaniu Polskiej Macierzy Szkolnej oraz osobnego Stowarzyszenia Kursów dla Analfabetów Dorosłych, Towarzystwo Dobroczynności było jedyną organizacją w Kielcach, która nadal mogła prowadzić legalnie takie kursy⁴.

Na wniosek M. Zawadzkiego Towarzystwo Dobroczynności powołało w 1906 r. bezpłatną Czytelnię Publiczną im. Stanisława Staszica, przeznaczoną głównie dla rzemieślników i robotników. Mieściła się ona również we wspomnianym Przytułku, a kierował

nią stale M. Zawadzki. Początkowo biblioteka liczyła 700 tomów, ale w 1912 r. powiększyła się do ok. 2000 tys. tomów, natomiast czytelników było wtedy 289⁵. Czytelnia odgrywała ważną rolę w podnoszeniu kultury mieszkańców miasta.

M. Zawadzki był również współzałożycielem i członkiem Stowarzyszenia Katolickich Służących św. Zyty, które utrzymywało przytułek dla 11 osób, szpitalik (10 łóżek) oraz prowadziło dochodową szkołę gotowania, prania i prasowania⁶.

Wreszcie M. Zawadzki przyczynił się do założenia w 1912 r. Stowarzyszenia Opieki nad Chorymi Ubogimi i Samotnymi Kobieta-
mi ze sfer inteligenckich⁷.

W myśl koncepcji M. Zawadzkiego działalność opiekuńczo-wychowawcza powinna iść w kierunku współdziałania różnych instytucji dobroczynnych, łącznie z utworzeniem wspólnej kasy i zarządu. Według niego opieka społeczna miała przede wszystkim dostarczać potrzebującym odpowiedniego zajęcia zarobkowego w stosownych domach pracy. Dobroczynność miałyby lepsze warunki działania, gdyby nie opierała się tylko na datkach społeczeństwa, ale czerpała dochody z działalności własnych instytucji, jak sklepy, apteki, warsztaty, drukarnie, wydawnictwa i inne przedsiębiorstwa. W warunkach obcego zaboru myśl ta miała głębokie uzasadnienie. Przykładem takiego rozwiązania było już wspomniane Stowarzyszenie Służących Katolickich, które prowadziło dochodową pralnię i stołówkę. W ten sposób M. Zawadzki chciał zapewnić zakładom dobroczynnym stały byt i jednocześnie wpływ na odpowiednie wychowanie sierot i dzieci najbiedniejszych, poprzez prowadzenie nauki elementarnej a także kształcenie umiejętności praktycznych, przysposabiających społeczeństwu zdolnych fachowców⁸. Takie stanowisko stanowi nawiązanie do założeń pedagogicznych J.B. Basedowa (1724-1790) i J.H. Pestalozziego (1746-1827) oraz innych filantropistów.

Sylwetka dra Mieczysława Zawadzkiego, jako wzór niestrudzonego społecznika kieleckiego, zasługuje na szersze potraktowanie w literaturze. Warto zebrać jego rozproszoną twórczość publicystyczną i uchronić od zapomnienia. Wśród niej jest również pierwszy zarys historyczny działalności Towarzystwa Dobroczynności w Kielcach⁹.

Przypisy

- ¹ A. P ł o s k i, Dr Mieczysław Zawadzki (Wspomnienia pośmiertne), „Gazeta Kielecka” 1917, nr 103.
- ² A. M a s s a l s k i, A. R e m b a l s k i, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze na Kielecczyźnie 1908-1950. Zarys historyczny, Kielce 1983, s. 104.
- ³ B. S z a b a t, Działalność kieleckich organizacji dobroczynnych na polu szerzenia oświaty elementarnej (1864-1914), „Kieleckie Studia Historyczne”, T.3/1983, s. 68
- ⁴ Ibidem, s. 76-77.
- ⁵ Ibidem, s. 75-76.
- ⁶ Kalendarz Informacyjny Ziemi Kieleckiej, Kielce 1913, s.128.
- ⁷ Ibidem, s. 128
- ⁸ M. Z a w a d z k i, Dobroczynność w Kielcach za lat 20, w: Kalendarz Informacyjny, s. 49-51.
- ⁹ M. Z a w a d z k i, Dla najbiedniejszych dzieci miasta Kielc. W 40 rocznicę działalności kieleckiego Towarzystwa Dobroczynności 1873-1913, Kielce 1913, s. 9-21.

